

**Francisci Monacelli Eugubini J. U. D. Protonotarii
Apostolici, olim Ecclesiæ Venusinæ, ac deinde Æsinatis
Vicarii Generalis, &c. Formularium Legale Practicum Fori
Ecclesiastici**

In Quo Formulæ Expeditionum usufrequentium de his, quæ pertinent ad
Officium Judicis nobile, continentur ; Opus Episcopis, Vicariis Generalibus,
Aliisque Iurisdictionem quasi Episcopalem exercentibus: necnon
Confessariis, Parochis, Cancellariis, cæterisque in dicto Foro versantibus,
apprimè utile ...

Monacellus, Franciscus

Venetiis, 1706

Pii V. Constitut. V. De Cultu, & Veneratione Ecclesiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62406)

APPENDIX AD FORMULARIUM LEGALE PRACTICUM FORI ECCLESIASTICI

Continens plures Constitutiones Apostolicas, & Decreta Sacrarum
Congregationum cum Adnotationibus, ac Instru-
ctione pro Visitatoribus.

Pii V. Const. V.

De Cultu, & Veneratione
Ecclesiarum.

SUMMARIUM.

- 1 Ecclesia collapsæ, vel suppellectilibus destitutæ, debent destrui, si non possunt provideri, & restaurari, & n. 2. 3. & 4.
- 5 Beneficiatus pro admissione ad partici-

pationem Collegii Ecclesiastici potest licitè aliquid solvere, in usum Sacristiæ erogandum.

- 6 Statutum Ecclesiæ quo disponitur, quod noviter admissi ad servitium Ecclesiæ non participant per annum, vel biennium, sed gratis inserviant est licitum, & servandum.
- 7 Beneficium assequens jurispatronatus pro remuneratione servitorum preestitorum, simoniam non committit, si debitum non erat legale.

PIUS EPISCOPUS, &c.

CUM primùm Apostolatus Officium Divina Nobis dispositione commissum suscepimus, statim omnem curam, & cogitationem nostram in Domini Gregis fidei nostræ crediti salute defiximus, & Christi fideles, Deo juvante, ita dirigere statuimus, ut à vitiis, & peccatis abstinentes, iter quod ad vitam æternam ducit insistant.

- §. 1. Cum autem ad omnia, quæ Divinam Majestatem aliquo modo possent offendere, removenda, mentis nostræ aciem intenderimus, ea primùm, & sine mora emendare decrevimus, quæ Deo præter cætera displicere, & iram ejus provocare, cum Divinæ docent Scripturæ, tum gravissima exempla declarant, nempe Divini Cultus neglectum, simoniæ labem, blasphemiæ crimen, & libidinis naturæ contrariæ vitium execrandum, propter quæ populi, & nationes, bellorum, famis, & pestilentiæ calamitatibus, justa Dei ultione sæpè plectuntur. Et si autem contra eos, qui tam gravia crimina admiserint, multæ à Prædecessoribus nostris Constitutiones editæ fuerunt; tamen quia parum est leges edere, nisi sint, qui eas debitis temporibus exequantur.
- §. 2. Idcirco nequi forsitan extolerantia sperare impunitatem audeant, scientes plerosque pœnarum gravitate magis, quàm Dei timore arceri solere à voluntate peccandi, omnes, & singulas sententias, censuras, & pœnas contra eos, qui talia deliquerint, latas confirmamus, & Apostolica auctoritate innovamus, nec de

de earum rigore quicquam relaxamus, admonemusque eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint, non solum subituros eas pœnas, quæ sacris sunt Canonibus constitutæ, sed eas etiam, quas leges Civiles comminantur, & nostri quoque arbitrii discretio pro personarum qualitate constituet.

§. 3. Mandantes Civitatum, & Locorum Status nostri Ecclesiastici pro tempore Ordinariis, & Gubernatoribus, illis quidem sub pœna suspensionis à Divinis, his verò sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut quos debitum Deo Cultum in Ecclesiis non tribuere, aliisque nefandis criminibus pollutos esse compererint, comprehendi curent pœnis afficiendos competentibus. Scituris etiam ipsis Judicibus, quod, si post hanc nostram Constitutionem in castigandis hujusmodi delictis negligentes fuerint, primum quidem Dei Omnipotentis iudicio obnoxii erunt, deinde nostram quoque incurrent indignationem. Ut autem pœnarum certitudo cunctis facilius innotescat, nonnullas hic duximus exprimendas, aliis nihilominus contra hujusmodi criminum reos à jure statutis in suo robore manentibus.

§. 4. Ut igitur Deo Optimo Maximo, Gloriosæ Virgini, & Sanctis omnibus debitus honor deferatur, Gregorii X. Prædecessoris nostri Constitutionem innovantes, ac Statuta in Tridentino Concilio observari volentes, statuimus, & ordinamus, ut ad Ecclesias sit humilis, & devotus ingressus, quieta conversatio, devotis orationibus insistant, & omnes genibus flexis SS. Sacramentum adorent, ad nomen Jesu Christi Domini Nostri cum exhibitione reverentiæ caput inclinent, nullus in dictis Ecclesiis seditionem faciat, tumultum exciter, clamores moveat, impetumvè committat. Cessent vana, sæda, & profana colloquia, risus immoderati, & strepitus omnes iudiciorum, & alia quæcumque, quæ Divinum Officium perturbare possunt. Nullus intra Ecclesias deambulare audeat, sive præsumat, dum celebrantur Sacra Missarum Mystera, & alia Divina Officia. Qui verò prædicta petulanti animo contempserint, præter Divinæ ultionis acrimoniam, nostri quoque arbitrii pœnas incurrent, quæ omnia locorum quoque Ordinarii in suis Ecclesiis faciant observari. Quicumque verò in Ecclesiis, dum ibi Sacrificium Missæ, & Divina celebrantur Officia, aut Verbum Dei prædicatur, deambulare, vociferari, aut verso tergo ad Sanctissimum Sacramentum irreverenter sedere, aut aliquid, quod scandalum generet, aut Divina perturbet Officia, facere præsumperit, pœnam vigintiquinque ducatorum incurret, præter alias arbitrio nostro imponendas, & moderandas pœnas. Et qui non habebit in ære licet in corpore, aut exilio multabitur. Qui verò in Ecclesiis cum Mulieribus impudicis, sive etiam honestis colloquium scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fecerit, vigintiquinque ducatorum pœnam incurrat, & carceris per mensem. Qui in Ecclesiis, ut supra, obscænis, & inhonestis verbis, aut signis usus fuerit, aut alia sæda colloquia cum personis quibuscumque habuerit, decem aureorum pœna multetur, aut alias corporaliter puniatur. Mandamus prætereà omnibus, & singulis Cathedralium, Collegiatarum, & Parochialium Ecclesiarum Capitulis, Rectoribus, Vicariis, Sacristis, Hostiariis, & aliis ipsarum Custodibus, quatenus præfatos omnes in Ecclesiis delinquentes admoneant, & ut in eis verita fieri non permittant, vel saltem ipsis Ordinariis, vel Officialibus nostris puniendos deferant. Quod si facere neglexerint, pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrent.

§. 5. Pau-

- §. 5. Pauperes quoque mendicantes, seu eleemosynas petentes, per Ecclesias tempore Missarum, prædicationum, aliorumque Divinorum Officiorum ire non sinant, sed eos ad valvas Ecclesiarum stare faciant sub pœna duorum aureorum capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos ejici curaverint, & Parochis dimidii aurei. Religiosis etiam Claustralibus, sive Regularibus præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, ut in Ecclesiis suis deputent aliquem, qui tales ejiciat, & si negligentes fuerint, gravissimè ab Ordinario corripiantur, quod si illi parere recusaverint, gravissimas pœnas incurrent, & pro qualitate personarum etiam corporaliter punientur arbitrio nostro, sive Superiorum.
- §. 6. Et ut in Ecclesiis *nihil indecens relinquatur*, iidem provideant, ut capsæ omnes, & deposita, seu alia Cadaverum conditoria super terram existentia omnino amoveantur, prout aliàs statutum fuit, & defunctorum corpora in Tumbis profundis infra terram collocentur.
- §. 7. Cum verò dierum Fæstorum observatio ad Dei Cultum maximè pertineat, & in Lege Divina præcipiatur, cupientes abusus pravus, qui ex eorum inobservantia invaluerunt, omninò corrigere, & antiquorum Canonum Statuta renovantes mandamus, ut omnes dies Dominici, & præcipuè in honorem Dei Beate Mariæ Virginis, Sanctorum Apostolorum feriat, cum omni veneratione observentur, & omnes in diebus præfatis Ecclesias frequentent, Divinis Officiis devotè intendant, ab omni illicito, & servili opere abstineant, mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & judiciorum strepitus conquiescant. Qui verò in diebus præfatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit, præter Divinam ultionem, & amissionem Animalium, quibus ad vesturam utetur, etiam graves pœnas incurreret arbitrio nostro, seu Vicarii nostri in Urbe. In aliis autem locis arbitrio Ordinariorum, vel aliorum Magistratum, itaut præventioni locus sit. Quibus omnibus strictè præcipimus, ut hæc diligenter observari procurent, illas etiam festivitates, quæ juxta consuetudinem locorum solemniter celebrari consueverunt, debita cum reverentia observari faciant, sub pœnis arbitrio ipsorum imponendis, & moderandis.
- §. 8. Et ut Simoniacæ pravitatis labe prorsus aboleatur, Constitutiones antecessorum nostrum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli II. inviolabiliter observari mandamus, & delinquentes tam in Sacrorum Ordinum receptione, *quàm in beneficiorum assècutione*. Statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicumque igitur detestabile crimen Simoniacæ pravitatis commisisse convictus fuerit in consequentibus Ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui Dignitates Ecclesiasticas simoniacè acquisiverit, illis sit ipso jure privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias obrinendas. Qui Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit, illis similiter sit ipso jure privatus, & ad fructuum omnium quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuò sit inhabilis ad ea, & quascumque alia Beneficia obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse convictus fuerit, præter supradictas pœnas, etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus Ecclesiasticis degradatus à fidelium confortio ejiciatur. Qui verò Ordines, & Beneficia simoniacè contulerint, pœnis à jure statutis puniantur cujuscumque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam si Epif.

- fi Episcopi, Archiepiscopi, vel majores fuerint.
- §. 9. Caveant prætereà quicumque ne in Sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant, alioquin gravissimè puniantur, per locorum Ordinarios, qui hujusmodi criminis reos cum maxima severitate coercere procurent, juxta Concilii Tridentini Statuta.
- §. 10. Ad abolendum verò nefarium, execrabile blasphemiae scelus, quod in antiqua Lege Deus morte puniri mandat, & Imperialibus quoque Legibus receptum est, nunc autem propter nimiam Judicum in puniendo segnitiam, vel potius defuetudinem supra modum invaluit, Leonis X. Prædecessoris nostri in novissimo Lateranen. Concilio Statuta innovante, decernimus, ut quicumque Laicus Deum, & Dominum Nostrium Jesum CHRISTUM, vel Gloriosam Virg. MARIAM ejus Genitricem expressè blasphemaverit, pro prima vice pœnam viginti quinque ducatorum incurrat, pro secunda, pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos solvet, & ignominia notatus, exiliò multabitur. Qui verò plebejus fuerit, nec erit solvendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante Fores Ecclesiae constituetur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Urbem, pro tertia lingua ejus perforabitur, & mittetur ad trirèmes. Quicumque Clericus in hoc blasphemiae crimen incurrerit pro prima vice fructibus unius anni omnium, & quorumcumque Beneficiorum, suorum pro secunda Beneficiis ipsis privetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod, si Clericus nullum obtinerit Beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniatur, pro secunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradetur, & ad trirèmes mittatur. Qui reliquos Sanctos blasphemaverit, pro qualitate blasphemiae, atque personae arbitrio Judicis puniatur.
- §. 11. Si qui crimen nefandum contra naturam, propter quod irà Dei venit in filios diffidentiae perpetraverit, Curiae Sæculari puniendus tradatur, & si Clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus simili pœna subjiçatur.
- §. 12. Monemus prætereà omnes locorum Ordinarios, & in virtute sanctae obedientiae eis præcipimus, ut Statuta Tridentini Concilii contra Concubinarios tam Clericos, quam Laicos edita districtè faciant observari, reddituri Deo, ac Nobis, si id omiserint, rationem.
- §. 13. Et ut præmissorum delictorum simoniae blasphemiae, ac stupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus, quod in singulis casibus, non solum per accusationem, & inquisitionem, sed etiam ad simplicem, & secretam de nunciationem procedatur per quoscumque Judices, aliàs tamen de jure competentes tam ratione delicti, quam personarum, ita quod inter eos locus sit preventionis.
- §. 14. Monemus prætereà omnes, & singulos, ut solum Dei timorem præ oculis habentes, non alia animi prava affectione ducti, culpabiles tantum deferant, innocentes non vexent. Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciassè comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus, & mandamus.
- §. 15. Multæ autem pecuniariae applicabuntur pro duabus partibus locis piis arbitrio nostro in Urbe, extrà verò, Ordinariorum, pro tertia accusatori, qui delinquentes detulerit.
- §. 16. Mandamus autem Principibus, Comitibus, & Baronibus omnibus, Sancta

Romanæ Ecclesiæ Feudatariis, sub pœna privationis Feudorum, quæ ab ipsa Ecclesia Romana obtinente; reliquos verò Principes Christianos, & Terrarum Dominos hortamur in Domino, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut pro Divini Nominis reverentia, & honore, præmissa omnia in suis Dominiis, ac Terris exactissimè servari faciant, uberrimam ab ipso Deo mercedem tam bonis operibus recepturi.

§. 17. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac exemptionibus, &c. quomodolibet Conventibus, Militibus, Ordinibus, & personis, &c. concessis, &c. quibus expressè derogamus, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto Kal. Aprilis Pontificatus nostri anno primo.

Bullar. tom. 2. pag. 179.

ADNOTATIONES.

I N I H I L I N D E C E N S R E L I N Q U A T U R. Ecclesiæ, quæ vel temporis injuria, vel tenuitate Beneficiorum ibi existentium, vel inopia Patronorum, aut incolentium collapsæ instaurari nequeunt, ve de necessariis ornamentis, & subsidiis destitutæ reperiuntur, nec de illis provideri, *ex Concilii sanctione cap. 7. sess. 21. de Reformat. penitus destruantur*: Indecens porro est, quod Ecclesiæ Dei cultui dicatæ nihil differant à Fœnili, vel Stabulo: Ideo enim Ecclesiæ consecrantur, & benedicuntur, ad hoc, ut ibidem Angeli in conventu fidelium invitentur, sciantque Catholici quamcumque indecentiam esse proscribendam ab illo loco, qui Terra Sancta est, ut notat Alcuin. *in cap. na Domini*.

2. Et ideò in secundo generali Concilio Nicæno can. 17. sic sancitum fuit -- *Quoniam quidam Monachi relictis suis Monasteriis cupidi imperii, & parere recusantes, aggrediuntur extruere Sacella, cum quæ necessaria sunt ad perfectum ornatum non habeant. Si quis itaque hoc facere aggressus fuerit, prohibeatur ab ejus loci Episcopo, quod si necessaria habuerit ejus consilia ad exitum perducantur. Idem autem observandum tam in Laicis, quam in Clericis.*

3. Ac in Concilio Lateranen. IV. sub Innoc. III. Can. 2. de inst. Eucharist. -- *Sunt & alii, qui non solum Ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa Ministerii, & vestimenta Ministrorum, ac pallas Altaris, ne non ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt*

horrori, &c. Præcipimus quoque, ut Oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta prædicta munda, & nitida conserventur, nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecere etiam in prophetis.

4. Hæc in memoriam Episcoporum, aliorumque Ordinariorum locorum reducere inutile non putavit, ut in visitationibus curent hæc à Rectoribus Ecclesiarum servari; quoniam ubique, cum magna sacrarum rerum irreverentia, & hæreticorum irrisione, illorum socordia deploranda invenitur: Eisque inhibeat sub pœna arbitraria, ne exceptis casibus confugii, permittant bona reponi in Ecclesiis, & locis sacris, prout inhiendum esse censuit *Sac. Congr. Immunit. in Nutrina Umbria 15. Julii 1636. lib. 3. Decret. Paul. fol. 10.*

5. **QUAM IN BENEFICIO-
RUM ASSECVTIONE.** Beneficiatus, vel alius admittus, ad participationem Massæ Collegii Ecclesiastici, solvens aliquam pecuniæ summam tempore ingressus, & admissionis pro suppellectilibus Sacriliæ, vel ut erogetur in usus pios, non facit contra hanc Constitutionem, nec simoniam dicitur committere, sed licitè solvit; quia tam *Concil. Trid. sess. 24. c. 14.* quam altera Bulla hujus Pontificis in ordine 104. statuta, & consuetudines hujusmodi non abrogant, *Tondut. quæst. benefic. tom. 1. cap. 47. n. 5. & seqq. Pignatell. consult. 158. nu. 10. tom. 1. & declaravit Sac. Congregat. Episcoporum 27. Martii 1692. in una Caput. quæst.*

6. Immo ubi adest consuetudo, vel statutum, quod Beneficiatus, sive admittus

fus ad participationem, per aliquot temporis spatium gratis inserviat, & onera subeat, consuetudo, sive statutum servari debet, nec Episcopus illam, seu illud tollere potest, prout Sac. Concilii Congr. declaravit in Salernitana. 11. Maii 1609. & in Andrien. 5. Maii 1696.

7. Si verò quis pro remuneratione servitorum, mercede promissa, vel debito Beneficium Jurispatronatus consequeretur, simoniacè reciperet, quia res spiritualitati annexa, ex causa prædicta concedi, vel transferri non potest. Quod verum intelligas, si donans, vel transierens, pro servitiis præstitis potuisset in iudicio conveniri Vivian. de Jurcp. lib. 4. cap. 6. num. 73. vers. Adde, cum quo concordat Navar. lib. 5. consil. de simon. consil. 39. n. 2. ubi firmat, quod remissio obligationis, seu debiti pro consecutione Beneficii Jurispatronatus, tunc demùm possit inducere Simoniam, si debitum sit legale, quod possit ab initio exigi; secus si debitum esset de honestate,

sive antidotale, & in pactum non deductum, Nicol. lucubr. civil. lib. 4. tit. 18. de simon. num. 34. in princ.

Pii V. Const. VIII.

De Clausura Monialium.

SUMMARIUM.

- 1 Una ex præcipuis Curis Episcopi est custodia clausuræ Monialium.
- 2 Excommunicatio incurfa ob ingressum in clausuram non est Papæ reservata, nisi fiat ad malum finem, vel sub prætextu facultatis concessæ ante Gregorii tempora, & n. 3.
- 4 A censuris incurfis ob violatam clausuram, & Papæ reservatis, absolvit Episcopus, dummodo sint occultæ.
- 5 Clausuram violat, & censuras incurrit, qui introducit infantes cujuscumque ætatis. Non tamen, qui fert opem n. 6.

PIUS EPISCOPUS, &c.

§. 1. Circa Pastoralis Officii &c.

Hacigitur perpetuò valituta Constitutione, inhærentes etiam Constitutioni fel. rec. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Periculoso*, & Decretis Concilii Tridentini super Clausura Monialium editis, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, atque perpetuò decernimus, univas, & singulas Moniales præsentis, atque futuras cujuscumque Religionis, Ordinis, vel militiarum etiam Hierosolymitanæ sint, quæ vel jam receptæ sint, vel in posterum in quibusvis Monasteriis sive Domibus recipientur, & tacite, vel expresse Religionem professæ, etiam si conversæ, aut quocumque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis, vel foundationibus earum regulæ ad clausuram non teneantur, nec unquam in earum Monasteriis, seu Domibus, eitam ab immemorabili tempore ea servata non fuerit, sub perpetua in suis Monasteriis, seu Domibus, debere de cætero permanere clausura, juxta formam dictæ Constitutionis fel. rec. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit *Periculoso*, in Sac. Concilio Tridentino approbatam, & innovatam, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innovamus in omnibus, & per omnia, ac illam districtè observari mandamus.

§. 2. Quod si aliquæ Moniales forsan reperiantur, quæ consuetudine etiam immemorabili, aut instituto, vel fundacione Regulæ suæ fretæ, animo obstinato huic clausuræ resistent, aut quoquo modo reluctentur, Ordinarii unà cum Superioribus earum, omnibus juris, & facti remediis compellant easdem tamquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè subeundum dictam clausuram, & perpetuò observandum.

§. 3. Mu-